

משה חיים פלח

בענין מיגו להוציא מחזקת מרא קמא1
בשיטת הרמב"ם בדין ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף....4

בענין מיגו להוציא מחזקת מרא קמא

איתא בהוא דאמר לחצריה מאי צעית צבאי ארעה א"ל מינך זצינתה ובהא שטרא אמר ליה שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרצה אין שטרא זייפא הוא מיבו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיע האי צידאי כל דבו אמר רצה מה לו לשקר אי צעי אמר ליה שטרא מעליא הוא אמר ליה רב יוסף אמאי סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא צעלמא הוא, בהוא דאמר לחצריה רב לי מאח זוזי דמסיקנא צך ובהא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרצה אין שטרא זייפא מיבו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיע האי צידאי כל דבו אמר רצה מה לו לשקר אי צעי אמר ליה שטרא מעליא הוא א"ל רב יוסף אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא

האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת צתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שילאח צהינומא וראשה פרוט כתוצתה מאתים רבי יוחנן צן צרוקה אומר אף חילוק קליות רחיה ומודה רבי יהושע צאומר לחצירו שדה זו של אציק היתה ולקחתיה הימנו שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיא של אציו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן, ולכאורה מצוחר צמתני דמהני מיגו להוליא מחזקת מרא קמא, והנה הראשונים נחלקו צכ"ד צדין מיגו להוליא, ושיטת התוס' צכ"ד צ"מ צ א, צ"צ צ ב דמיגו להוליא לא אמרינן וכן שיטת הר"י מיגש (צ"צ ט) ודעמיה, ומדצרי התוס' לעיל (ט) צ נראה דנסתפקו צזה, וצ"צ צ (ט)

צעלמא הוא אמר רב אידי בר אבין הלכתא כוותיה דרבה צארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף צוזי הלכתא כרבה צארעא דהיכא דקיימא ארעא תיקום והלכתא כוותיה דרב יוסף צוזי דהיכא דקיימי זוזי לוקמי.

ושיטת הר"י מיגש והריב"ס (בחס' ט)
 דטעמא דר"י דלא מהימן אף צקרקע, היינו משום דסצירא ליה דהא נמי חשיב מיגו להוליא כיון דחתי לפוקי מחזקת מרא קמא [אלא דלמסקנא דקי"ל הלכתא כרבה צארעא ובר"י צוזי היינו משום דצקרקע לא חשיב מיגו להוליא] ותמכו האחרו' דהא צמתניתין מוכח דמהני מיגו להוליא עכ"פ מחזקת מרא קמא.

ובפשוטו לריך לחלק צזה צין מיגו להפה שאסר, וכדעת הגה"מ (סי' קמט סק"ט) דדוקא מיגו לא מהני להוליא, אך הפה שאסר שפיר מהני להוליא [ויעוין שם דדימה לצרי תוס' צצ"ק (ע"ג) דמהני הפה שאסר אף במקום עדים, והאחרו' נחלקו בצוונת התוס' צצ"ק שם].

אולם יעוין צצהגר"א (סי' פז דיני מיגו סק"ז) שכתב וז"ל להחזיק קרקע ציד המחזיק אמרי' מיגו ולא אמרי' קרקע צחזקת צעליה עומדת והוי

להוליא, צצ"צ שם ל"צ צ' וצפ"צ דכתוצות ומודה ר"י צאומר כו' וע' גמ' שם ע"ז א' דמשום מגו הוא נאמן עכ"ל, וכוונתו להא דאמרינן צסוגין וקאמר רבי יחושע לר"ג צהאי מגו דהכא מודינא לך צההוא מגו דהתם פליגנא עילווך, מכדי האי מגו והאי מגו מאי שנא האי מגו מהאי מגו הכא אין שור שחוט לפניך התם הרי שור שחוט לפניך, ומצואר לכאורה דהוי מדין מיגו דעלמא ולא מדין הפה שאסר, והדק"ל.

אלא דע"ס דצרי הגמ' ל"צ, לדעת הראשונים דהפה שאסר הוי נאמנות מחודשת, דמאי פרכי' והא מיגו דר"ג אינו אלא מיגו דעלמא והכא הוי הפשא"ס, ודילמא מה"ע מודה ר"י, ולכאורה יש לצאר ע"פ מה דלידדו האחרו' דצכל הפה שאסר צעיון נמי לדין מיגו ולסצרא דמה לי לשקר ויעוין צחי' הגרנ"פ (פרק חזקתה בצתים א"י קפ"ז וצבע"י) ויעוין צסוגיא דצכורות (לו א) וא"כ יש לומר דקושית הגמ' דנהי דהכא הוי הפה שאסר, אך כיון דצעיון נמי למיגו מ"ש האי מיגו מהאי מיגו, אולם הא דמהני להוליא היינו משום דאיכא נמי הפה שאסר, אך צגוונא דאינו אלא מיגו גרידא לא מהני להוליא, ויעוין צשיעורי הגרנ"פ (צ"צ סי' ב).

ומצואר דאף צכה"ג מבימן צמיגו, יש
 לומר דסוגיא דהתם אזלא כמאי דקי"ל
 כרצה צארעא דהא לא חשיב מיגו
 להוליא [וכשיעת התוס' (צ"צ שם ד"ה
 והלכתא) והרמב"ן (שם) דאף בלא שער לא
 חשיב מיגו להוליא ויעוין צרצנו יונה
 (צ"צ שם) וצרא"ש (שם סי"ג)] אך לר"י
 דסבר דאף כנגד חזקת מרא קמא חשיב
 מיגו להוליא י"ל דאדרבה מהאי טעמא
 באמת נקטה מתני' שדה זו של אביך
 היתה, דדוקא צכה"ג הוא דמבימן, אך
 צאומר שדה זו שלך היתה ולקחתיה
 ממך הוי מיגו להוליא ולא מבימן.

ונראה לדון עוד ליישב, דהא הכא מיירי
 צאומר שדה זו של אביך היתה
 ולקחתיה הימנו, ונראה דצכה"ג גוונא
 כיון דלדצרוי לקחה קודם שמת אביו,
 ולא ירשה בן זה מעולם, א"כ לא חשיב
 להוליא מחזקת מרא קמא [ואין לומר
 דחשיב כמוליא מאביו, דהרי השתא ודאי
 אינה של אביו, אלא הנידון אי לקחה
 איבה תחילה או דירשה זה].

ואף דלקמן בגמ' (י"ז ב) פרכי' וליתני
 מודה ר' יבוע צאומר לחצירו
 שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך,

בשיטת הרמב"ם בדין ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף

לשחיטה מתחילה ועד סוף היינו אף לענין חיוב כרת דשחטי חוץ, ולא לענין פסול גרידא, וכן הא דסבר ר"י דשחט סימן אחד בחוץ פסול לכו"ע כתבו תוס' דע"כ לישנא דפסול לאו דוקא ומודה דאיכא נמי חיוב דאל"כ לוקי בסימן אחד בחוץ ולענין חיוב.

אולם הרמב"ם הביא האי דינא בהלכות פסולי המוקדשין (פ"ח ה"ח) וז"ל שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן צפנים, או ששחט מיעוטן בדרום וגמרן בצפון פסולין, שישנה לשחיטה מתחילתה ועד סוף עכ"ל, וכבר עמדו האחרו' דמהא דנקט לישנא דפסולין משמע לכאורה דס"ל דליכא צזה אלא פסול ולא חיוב [ויש לדון קצת דיתכן דכיון דכללו עס שחט מיעוטן בדרום וגמרן בצפון דהתם ל"ש חיוב אלא פסול נקט האי לישנא].

ולכאורה כן מוכח עוד, דהרי כל דיני שחטי חוץ הביא הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות פרק י"ח [ודיני מעלה בחוץ הביא שם פרק י"ט] ואילו הך דינא דשחט מיעוט סימן בחוץ

אמר ר"ש בן לקיש משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף ורבי יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עוצד כוכבים וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טרפה ציד עוצד כוכבים בעולת העוף נמי היכא דמליק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד צפנים למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב, א"ל רבה בר שמימר לא אמר הכי ומנו רב יוסף היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד צפנים נמי פסול שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ, לא נחלקו אלא כגון ששחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרן צפנים למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב.

והנה כבר עמדו התוס' דמלישנא דמיחייב משמע דלמ"ד ישנה

תחילת השחיטה הויא חלק מן השחיטה,
צעינן דאף היא תהא צפניס.

והנה יעוין צרשצ"א צסוגין [צד"ה
שהרי עשה] שכתב וז"ל שהרי
עשה זה מעשה חטאת למטה, ולא שייך
הכא למימר שהרי עשה מעשה ערפה
למטה שהרי המליקה ע"י הכשר
למליקה נעשית, והילכך אם לא מלק
למטה אלא מיטעו של וושט לכולי עלמא
אינה פסולה שהרי אינו מעשה צעלמא
עכ"ל, אך לקמן בסמוך [צד"ה לא נחלקו
(כצ"י)] כתב הרשצ"א וז"ל לא נחלקו אלא
כגון ששחט מיטעו סימן צחון וגמרו
צפניס דלא צע"י מעשה גמור, והוא
הדין צמולק צעולת העוף מיטעו סימנין
למטה וגמרה למליקה למעלה עכ"ל,
ומצואר צדצרי הרשצ"א אלו דאף לענין
עולת העוף שעשאה למטה, סגי דעשה
מקלת סימנין למטה.

והרמב"ם (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"ו) כתב
וז"ל וכן עולת העוף
שעשאה למטה אפילו מלק סימן אחד
למטה וסימן אחד למעלה פסולה בין
שמלקו כמליקת עולה בין שעשאה
כמעשה חטאת, בין שעשאה לשם חטאת
בין שעשאה לשם עולה עכ"ל, ודקדקו
האחרו' דס"ל דלענין עולת העוף
שעשאה למטה לכו"ע צעינן סימן אחד

וגמרו צפניס לא הוזכר כלל התם צדיני
שחטו חוץ, ולא הציאו הרמצ"ס אלא
הכא צהלכות פסולי המוקדשין,
ולכאורה נראה מהא דדקדקו האחרו'
דס"ל להרמצ"ס דליכא צזה אלא פסול
ולא חיוב [ויש מהאחרו' דציארו דס"ל
להרמצ"ס דלהלכה הוי ספק היאך קי"ל
ואכמ"ל].

ויתכן דקדק הרמצ"ס הכי מלישנא
דר"י דפסול, וס"ל דאדרבה הא
דנקט מתחילה לישנא דמיחייב לאו
דוקא, דלכולי עלמא ליכא חיוב אלא
פסול, אך לריך ציאור טעמא דמילתא.

ולכאורה היה נראה צציאור הדצרים,
דס"ל להרמצ"ס דהא דישנה
לשחיטה מתחילה ועד סוף היינו רק
דכך מקלת חשיב כחלק מן השחיטה, אך
מ"מ שחיטה שלימה אינה אלא כל
השחיטה, וממילא לענין חיוב חוץ צעינן
דתהא שחיטה שלימה צחון, וצפחות
מזה לא הוי עפי מחלי שיעור [ויתכן
דאף איסור חלי שיעור ל"ש צמקלת
שחיטה] ולהכי נקט הרמצ"ס דלא פליגי
אלא לענין פסול, דלזה הוי איפכא,
דלהכשר הקרבן צעינן דתהא כל
השחיטה צפניס צהכשר, וכיון דלמ"ד
ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אף

ולא סגי במקלת סימן [ואף דלענין חיוב חוץ ולפון ודרוס פסק הרמב"ם (צ"ח) ד"ה] דסגי במקלת סימנים וכנ"ל].

ונראה לבאר דהנה צזצחים (כו א) תנן נתן את הניתנין למטה למעלה ואת הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין צפנים צחוץ ואת הניתנין צחוץ צפנים פסול ואין צו כרת אמר שמואל פסול צשר אצל צעלים נתכפרו מאי טעמא דאמר קרא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו צעלים אי הכי צשר נמי אמר קרא לכפר לכפרה נתתיו ולא לדצר אחר אלמא קסבר שלא במקומו כמקומו דמי, וכתבו תוס' (שם סו א) דה"ה צחטאת העוף שעשאה למעלה דתנן דפסולה היינו רק פסול צשר, אולם הרמב"ם (הל' פסוהמ"ק טז) סתם דפסולה לגמרי, וציארו האחרו' דס"ל להרמב"ם דיסוד פסולא דחטאת העוף שעשאה למעלה ועולת העוף שעשאה למטה אינו משום דהמקום הוי לעיכוצא, דחטאת טעונה עשייה למטה דוקא, אלא יסוד הפסול משום דעשה צעולה מעשה חטאת ועשה צחטאת מעשה עולה, ולהכי לא מהני צזה דינא דשלא במקומו כמקומו דמי.

ומעתה יש לומר דהרמב"ם אזיל לטעמיה, דמשמע דס"ל דאף למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לא מהני אלא לענין פסול אך ליכא חיוב וכנ"ל, ונתצאר דאף להך מ"ד הרי אינה אלא מקלת שחיטה, ולחיוב חוץ צעינן מעשה שחיטה שלם, אלא דלענין פסול הוי איפכא דצעינן דכל מעשה השחיטה ייעשה צהכשר במקומו, צפנים וצלפון.

ומעתה יש לומר דה"נ ס"ל להרמב"ם דלענין להחשב דעשה מעשה חטאת צעולה צעינן דוקא סימן שלם דהוי מעשה חטאת, אך מקלת סימן לא חשיב מעשה חטאת, וממילא ליכא פסול, ולא דמי לשחט מקלת סימנין צדרוס, דהתם יסוד הפסול משום דצעינן מקום לפון לעיכוצא, וכל דמקלת מן השחיטה לא נעשית צלפון, חסר צהכשר השחיטה, אך הכא דיסוד הפסול אינו אלא משום דשינה ועשה מעשה חטאת צעולת העוף, צעינן דיעשה סימן שלם דחשיב מעשה חטאת [מיהו יעוין צחידושי מרן רי"ז הלוי הל' פסולי המוקדשין (דמ"ה סוף טור צ) ואכמ"ל].